

Павліченко О.О.

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ УКРАЇНСЬКОГО СОЮЗУ ХЛІБОРОБІВ – ДЕРЖАВНИКІВ

Стаття присвячена висвітленню засад діяльності Українського союзу хліборобів – державників (УСХД), як провідній ідеологічній організації українського гетьманського руху в еміграції у міжвоєнний період. Мета союзу за В.К. Липинським полягала у переосмисленні помилок часів Української національної революції 1917–1921 рр. та подальшої ідеологічної підготовки до витворення майбутньої української держави.

Створення та діяльність союзу організувало навколо себе найяскравіших представників української інтелектуальної та політичної еміграції. Серед них важливу роль відігравали В.К. Липинський – засновник та головний ідеолог союзу та його найближчі однодумці Д. Дорошенко, М. Кочубей, А. Монтезор, Л. Сидлецький, О. Скоропис-Йолтуховський та М. Тимофіїв. Особливе місце в організації належало П. Скоропадському як лідеру гетьманського руху.

Спираючись на наявні джерела у статті було розкрито зміст основних документів організації. Їхній аналіз дав можливість вивчити засади українського державотворення, де особлива увага приділялась трудовій монархії як формі правління, хліборобському класу – провідній верстві та кордонам – етнічній території.

З'ясувавши умови вступу та участі в організації, відтворивши її ієрархічну структуру можна визначити, що союз будувався на принципах відповідальності, дисциплінованості та ідеологічної об'єднаності.

Друкованим органом УСХД став неперіодичний збірник Хліборобська Україна, редактором якого був В.К. Липинський. У збірнику друкуються статті присвячені популяризації гетьманського руху, засадам його діяльності, історичній минушині України. Саме на сторінках цього видання частинами виходить фундаментальна праця В.К. Липинського «Листи до братів – хліборобів», яка присвячена проблемам українського державотворення. Ця робота мала особливий успіх серед українського студентства в Європі, про що свідчать їх спомини.

Ключові слова: Український союз хліборобів-державників, В.К. Липинський, державотворення, гетьманський рух, хліборобська Україна.

Постановка проблеми. Розвиток сучасної української історичної науки неможливий без звернення до надбань науковців попередніх часів. Поразка Української національної революції 1917–1921 рр. спричинила велику хвилю української еміграції до Європи. Опинившись на європейському просторі українська інтелігенція почала створювати українське наукове і політичне середовище. Вони відкривали заклади освіти, наукові установи та політично-ідеологічні осередки.

Чільне місце серед діячів української міжвоєнної еміграції належить історик, засновнику державницької школи в історіографії, ідеологу українського гетьманського руху В.К. Липинському. Поляк за походженням та римо-католик за віросповіданням, отримавши освіту в університетах Кракова та Женеви, вчений все своє життя відстоював ідею створення незалежної української держави. Свої історичні погляди та політичні настанови В.К. Липинський намагався втілити у

життя через активну наукову та громадсько-політичну діяльність, яка після Української революції перемістилась на терени Австрії та Німеччини. Саме тут він став засновником та ідеологом гетьманської організації – Українського союзу хліборобів-державників, яка створювала політичну та ідеологічну платформу для майбутньої української держави. Діяльність вченого у цій організації була присвячена не тільки популяризації ідеї монархічної форми правління у вигляді спадкового гетьманату, а й обґрунтуванню її спираючись на історичний досвід українського народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання наукової спадщини і громадсько-політичної діяльності В.К. Липинського почало активно вивчатися українськими вченими із проголошенням незалежності нашої держави. Серед чисельних праць, присвячених В.К. Липинському особливу увагу заслуговують послідовні та багаторічні дослідження Ю. Терещенка і Т. Осташко [2, 6, 7]. У своєму

багатотомному виданні «Вячеслав Липинський та його доба» автори аналізують науковий доробок вченого, його громадську діяльність, публікують його роботи та листування [4, 5]. Ґрунтовний аналіз життя та діяльності В.К. Липинського представлений в одному з останніх досліджень Т. Осташко [8].

Однак, деякі аспекти громадської діяльності вченого потребують подальшого поглибленого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метаю даної статті є висвітлення ролі В.К. Липинського у створенні організаційних засад Українського союзу хліборобів-державників.

Виклад основного матеріалу. Створення у грудні 1920 р. Українського союзу хліборобів – державників (УСХД) стало втіленням у життя ідеологічних поглядів В.К. Липинського [8, с. 505]. Одночасно виходить складена вченим «Відозва до українських хліборобів», що закликає до об'єднання всіх хліборобських організацій в еміґрації в рамках УСХД [10, с. 178].

На початку 1920 р. з ініціативи В.К. Липинського відбулася низка зустрічей із П. Скоропадським. Вони були присвячені можливій участі останнього у створенні на еміґрації української монархічної організації. П. Скоропадському пропонували бути «символом» і «службою, а не бувшим гетьманом» союзу. Одним з перших документів нової організації була угода з П. Скоропадським, головним завданням якої була розбудова незалежної України. Гетьманом майбутньої держави визнавали П. Скоропадський, якого що мав уособлювати певні ідеологічні та організаційні функції, але не міг приймати одноосібно важливих політичних рішень. З метою запобігання авторитарній владі монарха, його дорадчим органом ставала Генеральна Рада, до першого складу якої входила ініціативна група УСХД, що брала активну участь у зовнішній та внутрішній політиці. Ця угода демонструє намір запровадження монархічної влади в українській державі, на ній базується подальша діяльність союзу [6, с. 69].

Над програмними документами організації В.К. Липинський працював протягом літа – зими 1920 р. Ними стали статут і регламент союзу, які були прийняті у січні 1921 р. [4, с. 463].

У статуті зазначалась неможливість розвитку української нації як головного організатора політичного й громадського життя країни, поза існуванням власної незалежної держави. Тому свої основні завдання УСХД бачить в об'єднанні тих сил, що прагнуть створення суверенної України,

їх організації у процесі державотворення та виробленні відповідної форми правління, що забезпечить тривке існування держави [9, арк. 2].

Розв'язання поставлених завдань згідно статуту ставало можливим за таких умов: соціальною основою держави мають стати «природні і стали» групи людей – «матеріально продуктивні й трудові класи»; забезпечення державою якнайширших можливостей культурного й економічного розвитку кожного класу; гарантування державою можливості кожному класу брати участь в її управлінні, пропорційно до ступеня його розвитку й таку, що відповідала б своєчасним мінливим співвідношенням сил між «поодинокими класами»; надання повного самоврядування окремим регіонам країни, розмежованим на підставі історичних, економічних та географічних умов; об'єднання всіх класів і територій держави навколо персоніфікованого гетьмана, що уособлює принцип національної і державної єдності.

Державною формою правління статут проголошував спадкову трудову монархію. Її вибір обумовлювала здатність до вироблення компромісу між соціальними класами й окремими регіонами. Країну очолює «незмінний, невиборний... національний, понадкласовий і непартійний дідовичний» гетьман, що персоніфікований і уособлює принцип єдності української держави. Статут наділяє його титулом «Гетьмана Всієї України: Правобічної, Лівобічної, Сіверської, Слобідської, Кубанської, Військ Запорозьких і Чорноморських та Великого Князя Київського, Галицького і Володимирського, Подільського, Волинського, Холмського, Берестейського, Турово-Пинського, Чернігівського і Всея Маля Русі» [9, арк. 3].

Роль провідної верстви в державі згідно зі статуту, відводили «хліборобському класу», що має сам себе організувати й об'єднати. Його основною метою було забезпечення всебічного розвитку своїх «продукуючих здібностей» та оборони власних потреб та інтересів, а також створення умов для об'єднання українських земель та громадськості навколо гетьмана. До складу провідної верстви входили всі «хлібороби України», незважаючи на соціальне походження, матеріальне розшарування та національну приналежність. Отже, статут проголошував скасування станового поділу, вирішення матеріальної нерівності та національного питання шляхом спільної праці на «рідній Українській Землі».

Важливим питанням у процесі створені держави є її кордони. Територія майбутньої україн-

ської держави відповідно до статуту, зумовлювалась її етнічними землями [9, арк. 2].

Спираючись на статут, В.К. Липинський розробив регламент, що визначав внутрішню структуру організації. Вона будувалась на принципах «стажу, відповідальності, дисципліни та солідарності» [9, арк. 3]. Демократичні засади «партійності, голосування, виборів» не мали місця в УСХД, оскільки вони, на думку ідеолога гетьманського руху, ведуть до безвідповідальності, демагогії, кар'єризму, а що було недопустиме для такої високоморальної, дисциплінованої й політично культурної організації.

Отже, згідно з регламентом, УСХД є неподільною організацією зі своєю ієрархічною структурою, що складається з трьох рівнів, які відрізняються ступенем відповідальності, а також правами й обов'язками «співробітників». «Співробітниками» називали всіх членів союзу, серед них виділяють такі рівні: «співробітники присяжні» (Рада Присяжних), «співробітники дійсні», «співробітники однодумці». Етапність зумовлювали важливі завдання організації. До вищих її щаблів могли потрапити тільки справжні патріоти монархічної ідеї, люди високої політичної культури й освіченості [9, арк. 4].

Перехід з одного рівня на інший визначався внутрішньою потребою взяти на себе більшу відповідальність, індивідуальною здатністю до неї, моральними якостями співробітника, а також особистими заслугами перед союзом. Рішення про перехід приймала Рада Присяжних, що несла відповідальність за всіх членів.

Співробітником УСХД міг стати кожний, хто підтримував ідею трудової «дідичної» монархії. Проте свою працю в союзі він починав з рівня «однодумців». Для того, щоб вступити до лав організації, треба було оформити необхідні документи (заява, автобіографія) й передати їх обраному (самим претендентом) «співробітнику дійсному», що з моменту прийому документів набував статусу «старшого товариша». Саме на нього покладали обов'язок ознайомити претендента з цілями організації, переконатись у його свідомому рішенні, детально вивчити громадську діяльність та індивідуальні якості. «Старший товариш» ніс відповідальність за прийняття кандидата до членів «однодумців» і мав інформувати його про роботу союзу. Рада Присяжних приймала нових «співробітників однодумців» на основі клопотання про них «старших товаришів». Щойно прийнятий складав і підписував декларацію, що в ній зазначав своє бажання перебувати в лавах «однодумців» УСХД, дотримуватися дис-

ципліни, виконувати постанови Ради Присяжних. Крім того, він не мав можливості працювати або перебувати в інших політичних партіях та організаціях без її дозволу. «Співробітники однодумці» на запрошення Ради Присяжних могли брати участь у її засіданнях з правом дорадчого голосу. Вони не мали права виступати від імені організації без відповідного розпорядження ради присяжних. Щомісяця до каси УСХД необхідно було сплачувати добровільний внесок [9, арк. 8].

Перехід до «співробітників дійсних» вимагав наявності певного стажу «співробітника однодумця» та його активної праці в лавах УСХД. Процедура переходу відбувалась за принципом прийняття до першого ієрархічного ступеня, з урахуванням деяких особливостей. Статус «старшого товариша» набував член Ради Присяжних. Кандидат до «співробітників дійсних» мав довести знання статуту УСХД і підписати «Урочисту Обітницю», у якій виказував своє особисте бажання взяти на себе більшу відповідальність, служити ідеї трудової монархії, працювати над втіленням її в життя, поступатися власними інтересами заради інтересів союзу, боротися з іншими формами державного устрою в Україні й не перебувати в інших політичних партіях та організаціях. «Співробітники дійсні» були зобов'язані брати участь у всіх засіданнях Ради Присяжних. Вони мали рівноправний голос з її членами, могли призначатися на адміністративні посади організації. Крім того, вони могли виступати від імені організації й у її справах у разі узгодження своєї діяльності зі «старшим товаришем» або відповідного дозволу Ради. Щомісяця до каси УСХД також сплачували добровільний внесок [9, арк. 7].

Усією діяльністю УСХД керувала Рада Присяжних, що складалась з членів «ініціативної групи» організації, які підписали статут і регламент союзу й склали відповідну присягу. Раду Присяжних постійно поповнювали «співробітники дійсні», що мали певний (окреслений для кожного співробітника радою присяжних) стаж, зарекомендували себе як гідні члени організації і мали бажання вийти до складу Ради Присяжних. Кандидата приймали на підставі клопотання «старшого товариша» й за одноголосною постановою Ради Присяжних. Якщо проти кандидатури виступало менше чвертини всіх членів Ради, то для з'ясування причин створювали комісію (суд) з голови Ради й двох її членів, що розглядали цю справу. Неприйняття кандидатури означало продовження стажу. Кожний прийнятий до Ради підписував статут і регламент союзу та

складав відповідну присягу. У ній зазначали, що кандидат брав на себе обов'язок вірно і до кінця життя «служити ідеї Української Трудової Монархії, побудованої на співпраці і співдружності автономних і самоорганізованих українських класів і українських земель, об'єднаних в одну Націю і в одну Державу» [9, арк. 8]. Така умова, зазначена В.К. Липинським у регламенті, мала важливе значення. Рада, будучи ідеологічним органом разом зі своєю структурою мала бути противагою майбутньому гетьману, щоб уникнути абсолютизму його влади. Таким чином, до неї повинні входити люди, повністю віддані ідеї.

Всі члени ради зобов'язані брати участь у всіх її засіданнях. Постанови Ради були обов'язковими для всіх «співробітників» союзу і ухвалювались не голосуванням, а консенсусом. У разі виникнення розбіжностей остаточне рішення було за головою Ради Присяжних. Рішення і постанови ради присяжних набували правової чинності, у присутності голови Ради Присяжних або його заступника.

Члени Ради не мали права добровільного виходу з організації, їх могли виключити за порушення принципів регламенту після відповідної постанови суду Ради Присяжних. У такому випадку його прізвище друкували в пресі УСХД, і всі «співробітники» мали припинити з ним зв'язки, у тому числі й особисті.

Члени Ради також щомісяця сплачували добровільні внески до каси УСХД [9, арк. 6].

Голову Ради Присяжних призначала вся Рада. До його функцій належали організація роботи Ради Присяжних й створення відповідних умов для її ефективної праці. Його присутність на кожному засіданні Ради була не обов'язковою, проте він визначав час, місце й характер їх проведення. Голова Ради Присяжних не мав жодних репрезентативних функцій [9, арк. 6].

Адміністративні органи союзу складались з «писаря, скарбника, судді, а також голів відділів», що їх призначалися на засіданні Ради Присяжних. До їхніх функцій належало вести документальну роботу організації, відповідати за фінансовий стан та вирішувати суперечливі питання, зазначені регламентом союзу [38, арк. 6]. До функцій представників (голови) регіональних філій організації входило підтримувати зв'язок з Радою Присяжних і мати такі ж права й обов'язки, що й голова Ради Присяжних [9, арк. 8].

До першого складу Ради Присяжних як ініціатори створення УСХД, увійшли відомі представники гетьманського руху Д. Дорошенко, М. Кочубей, А. Монтрезор, Л. Сидлецький,

О. Скоропис-Йолтуховський та М. Тимофіїв. У 1921 р. на рівних правах до них приєднався П. Скоропадський. Обрання В.К. Липинського Головою Ради було закономірним, оскільки тоді він вже мав безперечний авторитет ідеолога гетьманського руху [7, с. 83].

Від самого початку діяльності УСХД вчений став не тільки фактичним керівником союзу як голова Ради присяжних, але й провідним ідеологом та теоретиком українського монархізму. Він підтримував постійні зв'язки з учасниками гетьманського руху, що знаходились у різних країнах світу (Польщі, Румунії, Чехії, Америки), надаючи матеріальну допомогу та цінні поради. У листі до А. Білопольського – представника румунської хліборобської організації – В.К. Липинський просить звертати увагу на особовості характеристики членів організації, виділяючи наступні риси: «1) якість людей; 2) ступень їх захоплення нашою ідеєю і нашою справою (індиферентні в теперішній стадії нашого розвитку це зайвий і шкідливий баласт); 3) ступень їх здібності до дисциплінованої і організованої праці» [3, с. 202]. Ті ж самі вимоги ідеолог гетьманського руху ставить і перед гетьманською організацією в Чехії «Український стяг». Згадуючи про його організаційні настанови, один з членів організації – М. Базілевський писав: «Він вимагав від нас внутрішнього переродження, а не лише формального сприйняття гетьманської ідеї, формальної активності, формальної розбудови організації. Перше ніж вийти між людей з новою вірою казав Липинський, скріпи в собі цю віру до такого ступня, щоб вона стала твоїм другим «я» – перше ніж боротись за правду, пізнай досконало її сам, – перше ніж поборювати хиби других, побори дух руїни дикого степу в самому собі!» [11, с. 44]. Такі поради допомагали укріпленню та розвитку гетьманських організацій, що мали стати ідеологічною основою майбутньої української держави.

Видавничим органом УСХД став неперіодичний збірник «Хліборобська Україна», редактором якого був В.К. Липинський. Він виходив з 1920 р. у Відні. Головним завданням видання було «зберігти до слушного часу нашу Гетьманську Державницьку Традицію» [3, с. 312]. Виходячи з цього, центральною темою «Хліборобської України» стала студія вченого «Листи до братів-хліборобів», що з'явилася саме тут у вигляді окремих публікацій. Першу частину цієї праці «Українська наддніпрянська інтелігенція і українська національна ідея» було надруковано в 1920 р. За рік світ побачила друга частина під назвою «Наша орієнтація». Третя «Про національну аристократію та

про три основні методи її організації: класократію, охлократію і демократію» та четверта «Про політику, як умілість вибору такого методу здобування та організації влади і організації громадянства, який-би уможливив будову і збереження окремої держави на українській землі і забезпечив існування та розвиток української нації». Частини було опубліковано відповідно в 1923 та 1925 рр.

Також у збірнику висвітлювали різнопланові питання, присвячені історії України та її діячам. Авторами статей «Хліборобської України» були в основному представники гетьманського руху, серед яких слід назвати Д. Дорошенка, А. Мон-трезора, С. Шемета, С. Томашівського, С. Тимофіїва, О. Одарієнка, П. Залеського, Д. Олячана та М. Жученка. Не всі бажаючи працювати в «Хліборобській Україні» отримували на це згоду її головного редактора В.К. Липинського. Іноді він відмовляв і тим, з ким вже працював, якщо для цього були вагомі підстави. Так сталося з І. Борщак, який не правильно трактував цитати. Цей випадок вчений відмітив у листі до Р. Метика: «Борщак ще молодий історик, більшовик тепер, ще дуже рухливий, але на жаль дуже поверховий і, що гірше, дуже довільно користуючий з джерел. Зловивши я його на перекручуванні цитат, я свого часу (коли він ще був комуністом) відмовив йому співробітництво в «Хліб. Україні»» [2, с. 40].

«Хліборобська Україна» як видавничий орган УСХД не мала ніяких зовнішніх субсидій і виходила на кошти членів УСХД, що самі заробляли на своє існування. У листі до О. Жеребка, пояснюючи ці обставини, В.К. Липинський коротко подав цю інформацію: «1) С. Шемет заробляє ледве на сухий хліб комісіонерством в Берліні, 2) Ол. Скоропис служить як рахівник в німецькому підприємстві, 3) М. Тимофіїв працює як простий робітник на фабриці Форда в Стеттіні в N. Preussen, 4) С. Крилач (його знає п. Назарук) живе в неможливих умовах у Відні з двома малими дітьми з того, що малює плакати для кіно, 5) Кочубей живе з невеличкого господарства, яке удалося йому купити за вивезені щасливо дорожчінності його жінки, і там-же у нього, як простий робітник, працює наш адміністратор М. Ципріянович, врешті 6) я живу тут в Райхенау, маючи тут дуже дешеве помешкання, з того, що мені присилає мій брат, який має маєток на Волині» [3, с. 698].

Отже, видавці «Хліборобської України» знаходилися в складному матеріальному становищі. Саме тому, видання вже п'ятого збірника ставили під сумнів, а задуманий шостий так і не вийшов. Незважаючи на це, «Хліборобська Україна» була

досить популярною не тільки серед української еміграції Європейського й Американського континентів, а й серед науковців Радянської України. Про це свідчить лист Д. Дорошенка до В.К. Липинського, в якому він з радістю зазначав, що автор праці «Організація хазяйства України от Хмельниччини до мірової війни» М. Слабченко цитував статтю з «Хліборобської України». Саму працю було написана в Одесі, а надруковано в Харкові [1, с. 121–122].

Найбільш вдалу оцінку збірки дав Д. Дорошенко. Він відзначав змістовність та цікавість її матеріалу: «...вже одним своїм солідним виглядом і дуже цікавим змістом вона робить імпазантне враження. Хоч і рідко появляється вона, але приносить такий багатий матеріал для думання, дає стільки глибоких і серйозних думок, що ледви чи це «по плечу» для більшої частини укр. еміграції. Але вони знайдуть свого читача, знайдуть суголосний ґрунт і своє діло робитимуть, — може й непомітно, але певно» [1, с. 49]. Тому не дивно, що її видання з нетерпінням чекали всі представники хліборобських організацій. Неабияку цікавість проявляли до неї студенти, особливо це стосувалось студій В.К. Липинського, що мали сильний вплив на українську молодь. Його ідеї цілком прийняло українське студентство, яке бачило в працях вченого зрозумілі та водночас нові й давно знайомі державотворчі істини. М. Базілевський — один з активістів гетьманської організації, студент Української господарської академії в Подєбрадах згадував свої враження від прочитання «Листів до братів-хліборобів»: «Ми систематично сходились на читання «Листів». З нетерпінням чекали нової книжки «Хліборобської України», в якій вони тоді друкувалися. В духовність тодішніх молодиків без закінченої вищої освіти Липинський вкладався так, наче б там для нього давно було приготовлено місце. ... слова Липинського про спільну віру, традицію, середовище, побут, нарешті голос крові повні глибокого змісту — змісту, який існує в нас... кожне слово Липинського жило в нас ще перед тим, як ми його почули» [11, с. 45].

«Хліборобська Україна» користувалась широкою популярністю не тільки серед української інтелігенції, а й студентства, що знаходило в ній цікавий матеріал, який представляв неабиякий інтерес для її читачів.

Висновки. Отже, заснування та діяльність Українського союзу хліборобів-державників мало важливе значення для розвитку українського гетьманського руху серед української еміграції міжвоєнного періоду.

Список літератури:

1. Вячеслав Липинський. Архів. Листи Дмитра Дорошенка до Вячеслава Липинського / За ред. І. Коро-вецького. Філадельфія, Пенсільванія, 1973. 451 с.
2. Вячеслав Липинський. З епістолярної спадщини. Листи до Д. Дорошенка, І. Кревецького, Р. Метика, О. Назарука, С. Шелухіна / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. К.: Ін-т історії НАН України, 1996. 190 с.
3. Вячеслав Липинський. Повне зібрання творів, архів, студії: Архів. Листування. Київ – Філадельфія: Смолоскип, 2003. Т.1. 958 с.
4. В'ячеслав Липинський та його доба / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. К.: Темпора, 2010. Кн. 1. 544 с.
5. В'ячеслав Липинський та його доба / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. К.: Темпора, 2015. Кн. 4. 824 с.
6. Осташко Т. В. Липинський – чільний діяч гетьманського руху *Гетьманський альманах*. К., 2002. Ч. 1. С. 64–80.
7. Осташко Т. Засновники Українського союзу хліборобів-державників *Гетьманський альманах*. К., 2002. Ч.1. С. 81–94.
8. Осташко Т. Україна В'ячеслава Липинського. К.: Темпора, 2022. 932 с.
9. ЦДІАЛ України. Ф. 359. Оп. 1. Спр. 373. Т. 1. 125 арк.
10. Шемет С. В.К. Липинський при громадській роботі. В'ячеслав Липинський та його доба / Упоряд. Т. Осташко, Ю. Терещенко. К.: Темпора, 2010. Кн. 1. С. 258–273.
11. Ясь О. В'ячеслав Липинський та неоромантизм (до 125-річчя від дня народження). *Український істо-ричний журнал*. 2005. № 5. С. 75–96.

Pavlichenko O.O. ORGANIZATIONAL FOUNDATIONS OF THE UKRAINIAN UNION OF FARMERS-STATESMEN

The article is devoted to highlighting the principles of activity of the Ukrainian Union of Farmers – STATESMEN (UUFs). This union became the leading ideological organization of the Ukrainian hetman movement in exile in the interwar period. The purpose of the union according to V.K. Lypynskyi, it consisted in rethinking the mistakes of the times of the Ukrainian National Revolution of 1917–1921 and further ideological preparation for the creation of the future Ukrainian state.

The creation and activity of the union brought together the brightest representatives of the Ukrainian intel-lectual and political emigration. Among them, an important role was played by V.K. Lypynskyi is the founder and main ideologist of the union and his closest associates are D. Doroshenko, M. Kochubey, A. Montresor, L. Sydletsykyi, O. Skoropys-Yoltukhovskiy and M. Timofiyev. A special place in the organization belonged to P. Skoropadsky as the leader of the hetman movement.

Based on the available sources, the content of the main documents of the organization was revealed in the article. Their analysis made it possible to study the principles of Ukrainian state formation. Special attention was paid to the labor monarchy as a form of government, the farming class as the leading stratum, and borders as an ethnic territory.

Having found out the conditions of entry and participation in the organization, recreating its hierarchical structure, it is possible to determine that the union was built on the principles of responsibility, discipline and ideological unity.

The non-periodical collection Khliborobska Ukraina became the printed organ of the UUFs. Its editor was V.K. Lypinsky The collection publishes articles devoted to the popularization of the hetman movement, the principles of its activity, and the historical past of Ukraine. It is on the pages of this edition that the funda-mental work of V.K. Lypinsky «Letters to brothers – farmers». It is devoted to the problems of Ukrainian state formation. This work was particularly successful among Ukrainian students in Europe, as evidenced by their memories.

Key words: *Ukrainian Union of farmers-statesmen, V.K. Lypinsky, state formation, hetman movement, Khli-borobska Ukraine.*